

7.1. Ameryka Północna

7.1.1. Północna część Ameryki Północnej

ZASIĘG REGIONU. Kanada i Stany Zjednoczone (USA) to dwa największe państwa Ameryki Północnej. Razem zajmują 4/5 kontynentu – niemal 20 mln km². Większa z nich jest, druga na świecie co do powierzchni (po Rosji), Kanada (9970,6 tys. km²). Rozciągłość południkowa wynosi około 4570 km, a równoleżnikowa – około 5830 km. Kanada graniczy tylko z USA, zarówno na południu, jak i na północnym zachodzie (ze stanem Alaska). Przez Morze Lincoln i Cieśninę Smitha sąsiaduje z Grenlandią, a na wschodzie z dwiema grupami przybrzeżnych wysp: Miquelon i St Pierre, należących do Francji. W poziomym ukształtowaniu Kanady wyróżnia się wielki półwysep Labrador (1,5 mln km²) oraz głęboko wcięta w ląd, lecz płytka Zatoka Hudsona (520 tys. km²), połączona cieśniną z Morzem Labradorским. Około 16% powierzchni Kanady zajmują wyspy. Skupiają się one na północy, tworząc Archipeląg Arktyczny o powierzchni 1,3 mln km², obejmujący nieco ponad 50 wysp. Wchodzi on w skład terytorium autonomicznego Nunavut i częściowo Terytoriów Północno-Zachodnich. Największymi wyspami są tam: Ziemia Baffina (507,5 tys. km², 2591 m n.p.m.), Wiktorii (217,3 tys. km²) i Ellesmere’a (196,2 tys. km²). Jego północny skraj znajduje się około 700 km od bieguna północnego. Na wschodzie Kanady znajduje się Nowa Fundlandia wraz z wieloma, wygładzonymi przez lodowce, wyspami (łącznie 112,3 tys. km²). Trzecia grupa wysp leży na Pacyfiku. Tworzy ją wyspa Vancouver (31,3 tys. km²), znacznie mniejsze Wyspy Królowej Charlotty oraz roje drobnych wysp przybrzeżnych na fiordowym wybrzeżu.

USA (9363,5 tys. km²) zajmują północno-zachodnią (stan Alaska) oraz środkową część Ameryki Północnej (kolejne 48 stanów)¹⁰⁶. Na północy graniczą z Kanadą, a na południowym zachodzie z Meksykiem (3326 km). Przez Cieśninę Beringa sąsiadują z Rosją, a przez Cieśninę Florydzką z Kubą. Terytorium kraju jest mało rozczłonkowane. Na północnym zachodzie wyróżniają się zatoki: Alaska, Bristolska i Norton. Tam znajdują się także wyspy: św. Wawrzyńca, Nunivak, Kodiak, Aleuty oraz Archipeląg Aleksandra; na wybrzeżu wschodnim – głęboko wcięte w ląd zatoki: Maine, Delaware i Chesapeake, szerokie estuaria rzek oraz drobne wyspy przybrzeżne. Jedynym dużym półwyspem jest Floryda (110 tys. km²). Mniejsze – to na Alasce górzysty Półwysep Alaska, przedłużający się ku zachodowi wyspiarskim łukiem Aleutów, oraz Półwysep Seward.

¹⁰⁶ 50. stan obejmuje archipeląg Hawajów, w Oceanii.

Ameryka Północna

ZARYS HISTORII. Terytorium zostało zasiedlone około 40 tys. lat temu przez przyszyków z Azji. Ich spadkobierców – Indian, Aleutów oraz Eskimosów (Innuitów) oraz zamieszkane przez nich terytorium Europejczycy zaczęli odkrywać i stopniowo podbijać po 1492 r. (wyprawa Krzysztofa Kolumba).

Dziś wiadomo, że około 1000 r., 500 lat przed Kolumbem, do wybrzeży Ameryki Północnej (Labradoru, Nowej Fundlandii i wschodnich wybrzeży kontynentu) dotarli Leif i Thorwald Ericssonowie, synowie Eryka Rudego, odkrywcy Grenlandii, a niezależnie od nich Bjarni Herjulfsson. Założenie przez Normanów osad na wschodzie Ameryki nie miało prawdopodobnie następstw i poszło w zapomnienie¹⁰⁷.

Do połowy XVI w. w podboju uczestniczyła tylko Hiszpania, która zajęła Florydę oraz Kalifornię (część wicekrólestwa Nowej Hiszpanii). W XVI w., a zwłaszcza w XVII w., rozpoczęły ekspansję Anglia, Francja i Holandia oraz Rosja. Anglicy poszukiwali Przejścia Północno-Zachodniego¹⁰⁸ i rozpoczęli penetrację wschodniego wybrzeża (Jamestown – pierwsze stałe osiedle założone w 1607 r., w Wirginii). Wkrótce zajęli i kontrolowali wybrzeża Zatoki Hudsona, które stały się posiadłością handlowej Kompanii Zatoki Hudsona (1670 r.). Francuzi

(handlowa Kompania Nowej Francji) opanowali wybrzeża Zatoki Św. Wawrzyńca (Quebec – 1608 r.), dorzecza: Rzeki Św. Wawrzyńca z Wielkimi Jeziorami oraz Missisipi (Nowa Francja). Holendrom pozostały ujścia rzek Hudson i Delaware oraz wyspa Manhattan, kupiona od Indian w 1626 r. Tam założyli miasto Nowy Amsterdam (późniejszy Nowy Jork) – stolicę Nowych Niderlandów, holenderskiej kolonii w Nowym Świecie. Stracili ją na rzecz Anglii po wojnie w 1665 r. Północno-zachodnie wybrzeża kontynentu, odkryte w 1732 r. przez Rosjan – M. Gwozdiewa oraz I. Fiodorowa, penetrowały kolejne wyprawy, w tym V. Beringa i A. Czirikowa (1741 r.), którzy odkryli południe Alaski, Aleuty i Archipelag Aleksandra. Kilkadziesiąt lat później dotarli tam J. Cook (1778 r.) oraz G. Vancouver (1792–1794). Wojny w Europie i rywalizacja w Nowym Świecie w XVIII w. doprowadziły do wzrostu potęgi brytyjskiej, ale zrodziły także dążenia kolonii do niepodległości. Wojna o niepodległość USA (1775–1783) zakończyła się uznaniem przez Wielką Brytanię nowo powstałego państwa (w 1776 r. ogłoszono Deklarację Niepodległości Stanów Zjednoczonych, a w 1787 r. uchwalono Konstytucję Stanów Zjednoczonych). Rozpoczął się wówczas szybki rozwój gospodarczy i ekspansja terytorialna. W 1803 r. odkupiono od Francji Luizjanę, a w 1819 r. – od Hiszpanii Florydę. W 1845 r. zaanektowano Teksas, a po wygranej wojnie z Meksykiem – Arizone i Górną Kalifornię. W 1867 r. odkupiono od Rosji Alaskę. Zwycięstwo bogatej, uprzemysłowionej i gęsto zaludnionej Północy nad rolniczym i konserwatywnym Południem w wojnie secesyjnej (1861–1865) przyniosło kres niewolnictwu i konsolidację kraju. Wielka Brytania utworzyła zaś w 1867 r. Dominium Kanady (cztery

¹⁰⁷ Za: Długosz 2001.

¹⁰⁸ M. Frobisher w 1576 r. odkrył m.in. Ziemię Baffina; J. Davis w latach 1585–1587 odkrył Cieśninę Davisa i Morze Baffina; H. Hudson (1610–1611) odkrył Cieśninę Hudsona i Zatokę Hudsona. Kolejne lata przyniosły odkrycie pozostałych wysp Archipelagu Arktycznego oraz labiryntu dzielących je cieśnin i kanałów (Długosz 2001).

kolonie wchodzące w skład Brytyjskiej Ameryki Północnej uchwaliły Konfederację Kanady i powołały do życia nowe państwo – Kanadę). Był to jednocześnie początek uniezależniania się od Wielkiej Brytanii. W 1982 r. Parlament Kanady uchwalił Ustawę o Kanadzie (*Canada Act*), uwalniając się od zależności od parlamentu brytyjskiego. Niemniej Kanada wciąż uznaje monarchę brytyjskiego za głowę państwa.

CECHY PRZYRODNICZE. W rzeźbie regionu przeważają góry i wyżyny. Charakterystyczny jest południkowy układ jednostek orograficznych od arktycznych pustkowi (górzysta Wyspa Ellesmere’a) niemal po zwrotnik Raka (Półwysep Floryda). Zachód zajmują Kordyliery – młode góry fałdowe¹⁰⁹. Tworzą one kilka równoległych pasm: Kordyliery Pacyficzne, z górami: Aleuckimi, Alaska (McKinley – Denali, 6194 m n.p.m. – najwyższy szczyt Ameryki Północnej), Wrangla, Św. Eliasza (Logan, 6050 m n.p.m., kulminacja Kanady), Chugach, Nadbrzeżnymi, Kaskadowymi i Sierra Nevada. Wschodnią część Kordylierów tworzą Góry Skaliste z kil-

Zachodnia część Kanionu Kolorado (USA) (© Maciej Jędrusik)

¹⁰⁹ Ich przedłużeniem ku zachodowi jest łuk Aleutów oraz Góry Czukockie i Góry Koriackie w północno-wschodniej Azji; ku południowi Kordyliery tworzą blok Wyżyny Meksykańskiej obramowany pasmami górskimi, a następnie środkowoamerykański i antylski łuk Kordylierów, które łączą się z Andami Ameryki Południowej.

Obszar Kordylierów jest bardzo aktywny sejsmicznie. Wystarczy wspomnieć trzęsienia ziemi: w San Francisco w 1906 r. ($8,5^{\circ}$ w skali Richtera), odczuwane od Oregonu do Los Angeles oraz w Loma Prieta w Kalifornii w 1989 r. ($7,1^{\circ}$ R), a także na Alasce (Aleuty) w 1957 r. ($8,6^{\circ}$ R), Anchorage 1964 r. ($9,2^{\circ}$ R) i ponownie Aleuty w 1965 r. ($8,7^{\circ}$ R). Na styku dwóch płyt litosfery: pacyficznej i północnoamerykańskiej znajduje się uskok San Andreas w Kalifornii, który osiąga 15 km głębokości. Ma długość 1050 km, ale na przeważającym odcinku jest niewidoczny. Płyta pacyficzna przemieszcza się na północny zachód z prędkością kilku centymetrów rocznie. Naprężenia w litosferze sprzyjają powstawaniu tam silnych trzęsień ziemi, które zagrażają wielkim miastom Kalifornii.

koma wyodrębniającymi się pasmami. Pomiedzy łańcuchami i pasmami Kordylierów ciągną się doliny tektoniczne zajęte przez zatoki lub wykorzystywane przez rzeki (dolina Jukonu, Rów Gór Skalistych, Dolina Kalifornijska), śródgórskie wyżyny (Jukońska na Alasce, Wyżyna Kolumbii oraz Wyżyna Kolorado z Wielkim Kanionem rzeki Kolorado) oraz kotliny: Wielki Basen Wododziałowy oraz Wielka Kotlina, w której znajduje się Dolina Śmierci (Death Valley), z najgłębszą depresją Ameryki Północnej – 85 m p.p.m. Ku wschodowi Góry Skaliste obniżają się, tworząc przedgórze (500–1500 m n.p.m.) porozcinane dolinami dopływów rzek Missouri i Missisipi. To Wielkie Równiny.

Procesy zachodzące na granicy płyt są przyczyną trzęsień ziemi oraz aktywnego wulkanizmu w Kordylierach. Po wschodniej stronie kontynentu ciągnie się łańcuch Appalachów – starych gór fałdowo-zrębowych (Mitchell, 2037 m n.p.m.), opadający ku nadbrzeżnej Nizinie Atlantyckiej. Pomiedzy Appalachami a Górami Skalistymi rozpościerają się rozległe równiny (Jałowe Równiny w Kanadzie, Nizina

Hudsonska, Niziny Wewnętrzne z Wielkimi Jeziorami). Ich monotonię przerywają na południu Wyżyny Centralne. Na nizinach rozwinęły się największe systemy rzeczne Ameryki Północnej: Missisipi z Missouri (5,9 tys. km) uchodząca deltą do Zatoki Meksykańskiej, Mackenzie oraz Rzeka Św. Wawrzyńca (1,2 tys. km), w której dorzeczu znajduje się największy zbiornik słodkiej wody na Ziemi – Wielkie Jeziora (Górne, Michigan, Huron, Erie i Ontario – w sumie 244 tys. km²). Klimat regionu jest zróżnicowany.

Panujący tam klimat jest kształtowany również przez południkowy układ łańcuchów górskich, które ograniczają wpływ mas powietrza znad Pacyfiku do wąskiego pasa wybrzeża. Dowietrzne stoki Kordylierów otrzymują dużo

Kanion Antylop w stanie Utah (USA)

(© Dorota Makowska)

opadów (3000–4000 mm rocznie), podczas gdy w śródgórskich kotlinach panują warunki pustynne. Również wpływ Atlantyku na klimat wnętrza lądu jest osłabiany przez Appalachy. Bez przeszkód dokonuje się zaś południkowa wymiana powietrza: latem do wnętrza docierają masy ciepłego i wilgotnego powietrza znad Zatoki Meksykańskiej, a zimą masy suchego i zimnego powietrza arktycznego. Sprzyja to częstym i gwałtownym zmianom pogody, a na początku lata tworzą się tam często groźne tornada. Od Zatoki Meksykańskiej docierają niekiedy huragany.

Jednym z najtragiczniejszych huraganów w dziejach była **Katrina**, która nawiedziła USA w sierpniu 2005 r. Prędkość wiatru przekraczała 250 km/h. Najbardziej ucierpiał Nowy Orlean. Zniszczenie wałów przeciwpowodziowych spowodowało zalanie 80% powierzchni miasta. Zginęło 1836 osób, a 705 zostało uznane za zaginione. Straty materialne w samym tylko Nowym Orleanie wyceniono na około 80 miliardów dolarów.

Wpływ na klimat wywierają też prądy morskie: ciepły Prąd Alaski i zimny Prąd Kalifornijski na Pacyfiku oraz ciepły Prąd Zatokowy i zimny Prąd Labradorski na Atlantyku. Północ regionu ma klimat chłodny, podbiegunowy. W kotlinach górskich zdarza się i -60°C (a w Fort Good Hope w Kanadzie zanotowano -78°C). W strefie umiarkowanej najwilgotniejsze są wybrzeża Pacyfiku (ponad 4000 mm opadów rocznie) i Atlantyku (około 1500 mm). Wnętrze lądu ma klimat kontynentalny (na Wyżynie Kolumbii i na północy Wielkich Równin opady do 250 mm rocznie). Na południe od 35°N (m.in. w północnej części Kalifornii, na wybrzeżu Pacyfiku w Oregonie, w środkowych Kordylierach, na południu Appalachów i na Nizinie Atlantyckiej) panuje łagodny klimat podzwrotnikowy. Południe regionu leży w strefie zwrotnikowej. Panuje tam klimat ciepły (do 25°C) i suchy na zachodzie, a wilgotny na wschodzie (do 1500 mm rocznie). W Kalifornii, w Dolinie Śmierci, w lipcu 1913 r. odnotowano $56,7^{\circ}\text{C}$ ¹¹⁰.

Świat roślinny jest bogaty. W USA liczbę gatunków roślin szacuje się na ok. 19 tys., a w Kanadzie na 6 tys.¹¹¹ Arktyczne pustkowia porastają z rzadka drobne porosty. Ku południowi ustępują bezdrzewnej tundrze z arktycznymi murawami, krzewinkami oraz karłowatymi wierzbami i brzożami. Fauna przypomina eurazjatycką. Żyje tam m.in. niedźwiedź polarny, lis polarny, gronostaj, karibu (odpowiednik renifera), piżmowół (gatunek endemiczny), kilka gatunków ptaków drapieżnych. Na południe od tundry rosną lasy iglaste (tajga), głównie świerki, jodły i modrzewie. Liczne są torfowiska. Zamieszkuje tam m.in. alaskijski niedźwiedź brunatny, niedźwiedź grizzly, baribal, szop, ryś, puma i wiele gatunków ptaków. Ku południowemu wschodowi tajga przechodzi w lasy liściaste (dębowo-tulipanowcowe, bukowo-klonowe, bukowo-magnoliowe). Na bagniskach występują lasy

¹¹⁰ Za: Martyn 1995.

¹¹¹ Kilka tysięcy jest wspólne dla obu krajów (za: Kostrowicki 1999).

bagienne z cypryśnikiem, a w Kordyliarach – lasy deszczowe strefy umiarkowanej, w tym w Sierra Nevada lasy z mamutowcem olbrzymim (*Sequoiadendron giganteum*), gatunkiem długowiecznym (do 3,5 tys. lat), dorastającym nawet 130 m wysokości przy 10 m średnicy. Te lasy zamieszkuje wiele gatunków ptaków, m.in. kolibry i bliski wytopienia kondor kalifornijski. Na Wyżynie Kolorado i w Górach Skalistych pojawiają się rzadkie, suche lasy sosnowe i zarośla sosnowo-jałowcowe, na południowym zachodzie zaś – karłowata roślinność twardolistna (*chaparral*) oraz półpustynie i pustynie. Żyją tu m.in. liczne gatunki gadów (25 gatunków grzechotników), pancerniki i kilka gatunków sępów. Wielkie Równiny i południową część Nizin Wewnętrznych zajmowały niegdyś stepy (prerie), dziś na ogół zamienione w pola uprawne bądź pastwiska. Kiedyś mieszkaly tam bizony (dziś – głównie w parkach narodowych), widłorogi, kojoty, pieski preriowe i cietrzewie. Skarby przyrody są udostępniane turystom w parkach narodowych, parkach stanowych, rezerwach stanowych, ostojach dzikich zwierząt oraz w mniejszych obszarach chronionych, takich jak pomniki przyrody, rezerваты, parki rekreacji i wielu innych¹¹².

CECHY DEMOGRAFICZNE. Ekspansja Europejczyków doprowadziła niemal do zagłady rdzennej ludności. Biali mieszkańcy Kanady (ok. 96%) i USA (ok. 80%) pochodzą przede wszystkim z Europy. Od XVII w. do niewolniczej pracy na plantacjach przymusowo sprowadzano Murzynów. Ich potomkowie, zwani obecnie Afroamerykanami, stanowią ok. 12% ludności USA. Liczni są przybysze z Azji, głównie z Chin, Indii i Japonii, oraz imigranci z Meksyku, Kuby i innych krajów Ameryki Łacińskiej. W USA mieszka około 300 mln osób; w Kanadzie – około 34 mln osób. Ludność jest nierównomiernie rozmieszczona. Największe jej skupisko to obszar rozciągający się od Atlantyku po górną Missisipi, obejmujący m.in. okolice Wielkich Jezior, gęsto zaludniony i silnie zurbanizowany. Wśród aglomeracji wyróżnia się **Megalopolis**, z ponad 50 mln mieszkańców. Obejmuje m.in.: Boston, Nowy Jork, Filadelfię, Waszyngton i Baltimore oraz liczne mniejsze miasta. Wielkie obszary zurbanizowane znajdują się też nad Wielkimi Jeziorami (Chicago) oraz w Kalifornii (San Francisco) i Los Angeles (17 mln). W Kanadzie zbliżoną rangę ma korytarz Québec–Sault Sainte Marie ciągnący się wzdłuż Rzeki Św. Wawrzyńca (ponad 15 mln osób na 2% terytorium!). Północ zaś jest niemal bezludna.

CECHY GOSPODARCZE. Oba kraje należą do państw wysoko rozwiniętych. Rozkwitowi sprzyjało korzystne środowisko przyrodnicze i duża ekonomiczna swoboda

¹¹² W USA już w 1872 r. powstał pierwszy na świecie Park Narodowy Yellowstone na pograniczu stanów: Wyoming, Montana i Idaho. W 2008 r. istniało 55 parków narodowych, a w Kanadzie dalsze 42.

obywateli. USA w początkach XX w. zdobyły dominującą pozycję w gospodarce światowej. Kanada dokonała wielkiego skoku podczas I wojny światowej dzięki dostawom broni i żywności do Wielkiej Brytanii, a wzmocniła się podobnym działaniem w II wojnie. Oba państwa ściśle ze sobą współpracują (m.in. od 1994 r. w ramach Północnoamerykańskiego Porozumienia o Wolnym Handlu – NAFTA¹¹³). USA mają największy potencjał gospodarczy i największy na świecie PKB (w 2008 r. PKB USA wynosił 14,6 bln USD, 48,6 tys. USD na 1 mieszkańca). Dysponują dużymi zasobami surowców mineralnych (także energetycznych) i innych zasobów przyrodniczych, a także ogromnym kapitałem ludzkim. Przemysł wydobywczy obejmuje nowoczesne odkrywkowe kopalnie węgla kamiennego (Wyoming, Montana, Dakota Północna), szyby naftowe (głównie w Teksasie, Luizjanie, Kalifornii i Alasce), kopalnie uranu (Wyżyna Kolorado), rud żelaza i metali nieżelaznych. W Górach Skalistych wydobywano złoto („gorączka złota” w XIX w. przyczyniła się do zasiedlenia Dzikiego Zachodu). Przemysł ciężki koncentruje się w regionie Wielkich Jezior (Chicago) i wzdłuż Rzeki Św. Wawrzyńca, a także w ośrodkach wydobywania węgla kamiennego w Pensylwanii, Ohio i Wirginii Zachodniej. O potęgę gospodarki, jej nowoczesności i innowacyjności decydują jednak przemysły zaawansowanych technologii¹¹⁴. Do lat 70. XX wieku rozwijały się one w północno-wschodniej części kraju, a później się upowszechniły. Obecnie najbardziej znane obszary to: Dolina Krzemowa (*Silicon Valley*), kompleks przemysłowy w Orange County (między Los Angeles i San Diego) oraz Droga 128 wokół Bostonu. Rolnictwo USA cechuje wysoki stopień mechanizacji i towarowości. Kraj jest największym na świecie producentem i eksporterem żywności. W sąsiedztwie Wielkich Jezior i w północnych Appalachach rozwinęło się sadownictwo i hodowla bydła mlecznego. Środek Nizin Wewnętrznych wyspecjalizował się w uprawie kukurydzy, soi, jęczmienia oraz hodowli trzody chlewnej i bydła rzeźnego. Na południu uprawia się bawełnę, tytoń i orzeszki ziemne, na zachodzie zaś, na Wielkich Równinach – pszenicę oraz wypasa bydło i owce. Floryda, Nizina Zatokowa i południowa Kalifornia znane są z upraw drzew cytrusowych, ryżu, trzciny cukrowej i winorośli.

Kanada znacznie ustępuje potencjałem gospodarczym sąsiadowi (PKB w 2008 r. 1,3 bln USD, 39,3 tys. USD na 1 mieszkańca). Jest zagospodarowana nierówno-

¹¹³ Trzecim partnerem porozumienia NAFTA jest Meksyk.

¹¹⁴ Przemysły high-tech w Stanach Zjednoczonych obejmują produkcję: barwników syntetycznych, tworzyw plastycznych, elastomerów, produktów fitosanitarnych (biotechnologie), surowców i produktów chemicznych dla metalurgii, niektórych leków, silników lotniczych i specjalnych, turbin, sprzętu do przetwarzania informacji, maszyn biurowych, aparatury przemysłowej, automatów przemysłowych, aparatury radiologicznej, sterującej i pomiarowej, półprzewodników, elementów napędowych rakiet kosmicznych, pojazdów kosmicznych itp. (Benko 1993).

miennie, najlepiej i od dawna nad Rzeką Św. Wawrzyńca i Wielkimi Jeziorami oraz na pograniczu z USA. Kraj dostarcza wiele produktów górnictwa i hutnictwa (stal, aluminium, metale nieżelazne), eksportuje energię elektryczną, produkty przemysłu drzewnego i papierniczego, produkty rolne (pszenica, pasze, mięso), ryby i owoce morza. Przemysły zaawansowanej technologii rozwinęły się w prowincjach: Kolumbia Brytyjska, Alberta, Saskatchewan, Manitoba oraz Ontario. Dużą rolę w gospodarce odgrywają usługi, w tym coraz większą turystyka. W wielu częściach kraju gospodarka ma nadal charakter niemal pionierski. W strefie tundry i tajgi uprawia się myślistwo dostarczające skór zwierząt futerkowych.

TURYSTYKA. Usługi turystyczne w regionie są świetnie rozwinięte i dochodowe. Oprócz dziesiątków milionów turystów krajowych w 2007 r. USA odwiedziło 56 mln turystów zagranicznych, w tym kilkanaście milionów Kanadyjczyków. Inni goście pochodzili głównie z Wielkiej Brytanii, Francji, Niemiec, Japonii i Chin. Kanadę odwiedziło wówczas blisko 18 mln turystów: Amerykanie (75%) oraz głównie Brytyjczycy, Japończycy, Francuzi i Niemcy. Najważniejsze cele turystyczne w USA to nadmorskie ośrodki wypoczynkowe na Florydzie i w południowej Kalifornii, parki narodowe w Kordylierach i Appalachach oraz wielkie metropolie, od Nowego Jorku, Waszyngtonu, przez Chicago po San Francisco na wybrzeżu zachodnim, dysponujące dobrą bazą noclegową, oferujące dostęp do obiektów historycznych, instytucji artystycznych i rozrywkowych. W Kanadzie głównymi celami turystycznymi są miasta na wschodzie oraz parki narodowe w południowej części Kordylierów. Na wschodzie USA turyści najchętniej przyjeżdżają do Nowego Jorku – światowej metropolii z bogatą historią od XVII w. To ważny międzynarodowy węzeł komunikacyjny. Jedną z atrakcji nowojorskiego „city” – Manhattanu są „drapacze chmur” – siedziby administracji wielkich koncernów, a także instytucji międzynarodowych (m.in. ONZ) oraz słynna Piąta Aleja, m.in. z Empire State Building (po zburzeniu w 2001 r. dwóch wież World Trade Center to najwyższy budynek w mieście), ogromnym kompleksem Rockefeller Center, Katedrą św. Patryka i hotelem Waldorff-Astoria. Podziwia się tam również gmach giełdy na Wall Street, Most Brooklyński, Central Park (z Metropolitan Museum of Art, Muzeum Guggenheima, Muzeum Historii Naturalnej), Statuę Wolności (na Staten Island), Ratusz i inne miejsca. Na Manhattanie znajdują się setki hoteli, luksusowych sklepów, galerii sztuki i lokali rozrywkowych. Wiele z nich skupia Broadway (np. Metropolitan Opera). Turyści chętnie odwiedzają też Museum of Modern Art, Juilliard School of Music, siedzibę Columbia University, zespół kortów tenisowych Flushing Meadows, halę Madison Square Garden i Bronx Park z największym w kraju zoo. Na wschodzie USA odwiedza się też chętnie stolicę – Waszyngton, m.in. z Białym Domem i Kapitołem, Filadelfię, Baltimore (z licznymi muzeami,

Central Park w Nowym Jorku (© Maciej Jędrusik)

galeriami sztuki, zabytkową architekturą z XVIII i XIX w., zacumowanym w porcie USS „Constellation” – ostatnim, zwodowanym w połowie XIX w. okrętem żaglowym USA), Boston – jedno z najstarszych miast USA, a także historyczne Plymouth, gdzie w 1620 r. przybił żaglowiec „Mayflower” z kolonistami z Wielkiej Brytanii (w porcie znajduje się jego replika). Turystycznym celem w regionie Wielkich Jezior jest Chicago nad Jeziorem Michigan (z najliczniejszą Polonią w USA). W centrum znajduje się m.in. Sears Tower – najwyższy budynek kraju. Podziwia się również Wielkie Jeziora. Wielkie zainteresowanie budzi rzeka Niagara, łącząca jeziora Erie i Ontario i tworząca malowniczy wodospad. Wśród metropolii na zachodzie najwięcej turystów przyciągają kalifornijskie San Francisco i Los Angeles. To pierwsze jest kulturalną stolicą Zachodniego Wybrzeża. Turystów kusi malowniczym położeniem, a także znakomitą kuchnią i dobrymi winami. Zwiedza się tam m.in.: most Golden Gate, Chinatown, włoską dzielnicę Little Italy oraz Transamerica Pyramid – drapacz chmur w kształcie ostrosłupa. Aglomeracja Los Angeles, wraz z San Diego, tworzy drugi co do wielkości obszar metropolitalny USA. Większość turystów przyjeżdża tam, by zobaczyć Hollywood (i zwiedzić studia filmowe) i kino Mann’s Chinese Theatre, w którym wręczane są Oscary. Przed kinem na chodniku najwięksi